

Partyzánská skupina Žamberk

V říjnu 1944 překročily sovětské a československé jednotky v prostoru Dukelského průsmyku československé hranice a zahájily přímé osvobozování naší vlasti. Německé pozice se pod úderý sovětských vojsk hroutily na všech frontách. Tyto okolnosti vedly k aktivizaci odbojového hnutí na okupovaném území, k rozvoji partyzánské činnosti.

V prvních dnech roku 1945 vznikla partyzánská skupina i v Žamberku. V archivních fondech Vojenského historického archivu v Praze je veden jako její zakladatel a velitel František Pácha. Prvními členy byl Ferdinand Lautrbach a jeho dcera Marie.

Začátkem února vznikla druhá skupina. U jejího zrodu byli Jaroslav Ježek, Miroslav Lír st., Jiří Merganc, Pavel Povondra a Přemysl Šámal. V průběhu února se obě skupiny spojily. Počet členů a pomocníků dosáhl do konce března 36 osob. Učitel Oldřich Fiedler zprostředkoval styk se sovětskými válečnými zajatci v Dolní Dobrouči. Skupina se pak více než dva měsíce podílela na jejich zásobování (cukr, tabák, špek, sádlo, vepřové maso).

Vlastní bojovou činnost skupina zahájila v březnu 1945. Úspěšné byly následující akce:

3. 3. vykolejení lokomotivy u Těchonína (pomoc skupině „Vlk“ z Jablonného nad Orlicí).

4., 8. a 11. 3. destrukce na trati Žamberk – Kyšperk (po válce Letohrad) a Žamberk – Litice.

14. 4. vyhození trati za tunelem v Liticích.

24. 4. pomoc skupině z Dolní Čermné při vyhození trati u Verměřovic, vyhození trati Žamberk – Bohousová asi 400 m od soustředění německých vojáků a zároveň přerušení telefonního vedení u Helvíkovic.

27. 4. demolována trať Žamberk – Kyšperk a Žamberk – Litice a současně přerušeno telefonní vedení u Helvíkovic.

28. 4. demolována trať Žamberk – Bohousová – opět asi 400 m od německého vojska.

1. 5. vyhozena trať Žamberk – Litice 40 m před příjezdějším vlakem a přerušeno telefonní spojení na Prahu.

3. 5. poškozena auta německé policie v Žamberku.

5. 5. demontáž trati na oba směry ze Žamberka – zabráněno tak odjezdu obrněného vlaku na Prahu.

26. dubna byl při návratu z akce v Žamberku zatčen Stanislav Portík. Ještě téže noci byl sedmičlennou skupinou osvobozen s mlčenlivou podporou dozorců. Akce se zdařila přes to, že celou noc byly ve městě i před budovou německé hlídky.

2. května byl při razii ve městě postřelen a zajat Jaroslav Ježek a uvězněn v kasárnách. Nikoho však neprozradil.

Koncem dubna skupina navázala spolupráci s vojenskou složkou odboje v Žamberku (prapor „ZE“ – velitel škpt. Markalous) a poslední bojové akce prováděla na základě vzájemné dohody. V květnu provedly několik destrukcí na trati a na telefonním vedení i skupiny zvláštní přepadové čtyř Žamberk praporu ZE.

Kromě uvedených akcí partyzáni přepadávali jednotlivé německé vojáky a po osvobození se podíleli na jejich odzbrojování. Na žádost předsedy Městského národního výboru v Králíkách pak celá skupina včetně pomocníků obsadila Králíky a držela je do příchodu čs. vojska 18. května.

19. května 1945 oddíl přešel do svazku partyzánské brigády „Brodecký“ v Těchoníně. Při čištění lesů v bývalých Sudetech se pod Suchým vrchem nad Boříkovicemi smrtelně zranil partyzán Stanislav Por-

tík. Přes okamžitou pomoc a převoz do Hradce Králové zemřel 31. 5. 1945 ve věku 21 let. Pochován je na žambereckém hřbitově a kamarádi mu zařídili postavení pomníčku u hrobu.

Při prověrkách po osvobození byla Páchova skupina uznána jako „Partyzánská skupina Žamberk“.

14 členů vlastní osvědčení „Čs. partyzán“. Nejméně 12 členů vstoupilo do KSČ.

*Podle archivních materiálů
Památníku revolučních tradic v Ústí nad Orlicí
napsal Pavel Svědihroh
Kulturní zpravodaj Žamberka červen 1985*